

راز «راز»؟!؛

محمد یحیی روحانی

راز «راز»؟!؛

«به هر چه بیندیشید همان را به دست خواهید آورد»، «این اندیشه شماسست که آینده‌تان را رقم می‌زند»، «فکر شما خواسته‌های درونی‌تان را در دنیای بیرون به سمت شما می‌کشاند».

اینها و نمونه این تعابیر چند سالی است که در کتاب‌ها و فیلم‌ها و برنامه‌های حضوری و کلاس‌های متنوع و گوناگون پیرامون موفقیت و پیشرفت و خوشبختی، به شکل‌های گوناگون به مخاطبان عرضه می‌شود؛ البته نمونه‌های خارجی آن مانند کتاب‌ها و برنامه‌های گوناگون «آنتونی رابینز» سال‌هاست که در سراسر عالم مخاطبان بسیاری را به خود مشغول کرده، اما نمونه‌های متعدد داخلی این فعالیت‌ها هم در گوشه و کنار کشور با اسم‌ها و عناوین گوناگون چند سالی است که مشغول فعالیت و خوشبخت‌تر کردن ملت هستند!

اما اوج این تلاش‌ها تهیه مجموعه مستند «راز» یا «secret» است که به طور خارق‌العاده‌ای در سراسر جهان رواج یافت و در شبکه‌های تلویزیونی دنیا به نمایش درآمد و سپس CD و DVDهای آن در تیراژ چند صد میلیونی در تمام کشورها توزیع شد و در مدت کمی نسخه مکتوب این برنامه هم به بازار آمده و به همان شکل، تیراژی نجومی را به خود اختصاص داد.

در کشور ما هم به لطف بی‌سروسامانی فرهنگی! مستند راز دوبله شده و در سال ۸۷ در برنامه «سینما و ماوراء» از شبکه چهار پخش شد و در اتفاقی باور نکردنی به درخواست بینندگان، سه مرتبه دیگر هم اجازه تجدید پخش یافت و هنوز هم که هنوز است در هر وبلاگ درپست و فروشگاه‌های عطاری‌گونه اینترنتی، می‌توان نسخه این فیلم را تهیه کرد و به راز بزرگ آفرینش پی برد!

جالب آن‌که یکی از بانک‌های بزرگ کشور هم با نمونه‌برداری از شکل و شمایل گویندگان و استودیوی همین فیلم مستند مدت‌ها تبلیغات بانک خود را با همان تعابیر و ادا و اطوارها در ذهن مخاطب بیچاره ایرانی پیاده می‌کرد که «به دنبال چه هستید؟ خوشبختی؟ ثروت؟ و...؟ به هر چه بیندیشید همان را خواهید یافت...» و ملت هم متوجه نمی‌شدند منظور از این ادا و اصول و ریخت و قیافه‌ها چیست و این حرف‌ها چه ربطی به تبلیغات بانک دارد؟!؛

به هر حال نکته مهمی که در این‌جا وجود دارد آن است که مسأله تبلیغ شده در این فیلم و نظایر آن چیست و آیا این حرف‌ها و ادعاها با مبانی فکری و اصول اعتقادی دینی ما همخوانی دارد یا خیر؟ مطلب این شماره ما به بررسی این مسأله اختصاص دارد.

قانون جاذبه

از حق نباید گذشت که فیلم مستند «راز» محصول سال ۲۰۰۶ کمپانی «پرایم تایم» استرالیا انصافاً

مستندی جذاب و تاثیرگذار است و بدون تعصب باید پذیرفت که این مستند جدای از صحت و سقم مطالب آن و مطابقت یا عدم مطابقت آن با آموزه‌های دینی، تأثیر بسیار مثبتی بر افکار و رفتار هر بیننده‌ای می‌گذارد که به این خاطر باید قدرت سازندگانش را ستود.

اما از جهت بررسی محتوایی این مستند و با نگاهی دقیق می‌توان دریافت که آنچه در این مجموعه ارائه می‌شود شامل یک خط فکر کلی و ایده مبنایی و برخی شاخه‌ها و فروع پراکنده است که لازم است هر یک به طور مجزا و جداگانه مورد بررسی قرار گیرد.

در بیانی کوتاه می‌توان گفت این فیلم روایت زندگی زنی ست که در زندگی دچار مشکلات بسیاری شده بود. زنی که به یکباره به یک راز بزرگ پی می‌برد. رازی که عامل موفقیت همه انسان‌های موفق تاریخ نیز بوده است؛ رازی که در این فیلم از آن به «قانون جاذبه» تعبیر می‌شود.

فیلم با تیتراژی جالب و دیدنی آغاز می‌شود «آن راز پنهان شده بود»، «آن راز مورد طمع واقع شده بود». خلاصه این که راز بزرگی که همه انسان‌های موفق به آن رسیده بودند اما آن را برای دیگران فاش نداشتند این است که در عالم قانونی عظیم وجود دارد که همان نیروی جذب ذهن انسان است.

در واقع ذهن انسان به هر آنچه واقعاً بیندیشد و آن را بخواهد به همان خواهد رسید. یعنی در عالم ساختاری وجود دارد که اگر انسان حقیقتاً چیزی را بخواهد یقیناً به آن خواهد رسید. به عبارت دیگر انسان هر آنچه در او می‌گذرد را به سمت خود جذب می‌کند. اگر انسان همواره به خوبی و سلامتی و ثروت و خوشبختی فکر کند. همین‌ها را خواهد یافت و اگر همواره به بیماری و فقر و مشکلات بیندیشد، کائنات هم همین امور را در مسیر زندگی او قرار خواهد داد.

به همین خاطر در تمام این فیلم توصیه می‌شود که مثلاً در بدترین شرایط مالی هم به برگشت خوردن چک و زندان و فقر نیندیشید، بلکه به پول و ثروت و خلاصی از مشکلات فکر کنید و در کنار طرح این ایده نمونه‌های متعدد از افرادی که به همین شکل به رفاه و شهرت و ثروت و سلامتی رسیده‌اند معرفی می‌شوند. البته برای نتیجه‌گیری در این رابطه و بهره بردن درست از قانون جاذبه نکات و راه‌کارهای مختلفی هم بیان می‌شود و در مجموع، بیننده به این اطمینان می‌رسد که همه روابط موجود در عالم در همین راز عظیم و ناشناخته خلاصه می‌شود و انگیزه بالایی برای به کار بستن این راهکارها و توجه اساسی داشتن به قانون جاذبه در تمام ابعاد زندگی پیدا می‌کند.

افسانه یا واقعیت

در یک جمع‌بندی کلی می‌توان گفت بسیاری از مفاهیم ارائه شده در این مجموعه همخوان با آموزه‌ها و تعالیم

دین اسلام است و به تعبیر دیگر بسیاری از راه‌کارهای ارائه شده در این مستند، بیان جذاب و هنری بسیاری از حقایق معرفتی دین ماست. اما در برخی امور به خصوص در مباحث مبنایی و محوری این فیلم نکاتی قابل تأمل و اشکالاتی جدی وجود دارد که به آنها خواهیم پرداخت.

در این شماره برخی از نکات مثبت مطرح شده در این فیلم را مورد بررسی قرار می‌دهیم و در شماره بعدی در مورد نکات منفی این فیلم نکاتی را ذکر خواهیم کرد:

* تفکر:

در جای جای فیلم به این نکته اشاره شده که افکار ما تأثیرات شگرفی در واقعیت‌های خارجی خواهند گذاشت. آنچه ما می‌اندیشیم، در عالم خارج صورت عینی و حقیقتی پیدا کرده، به سوی ما جذب می‌شوند. در تعالیم دینی ما به حقیقت تفکر و تأثیرگذاری مثبت و منفی آن بسیار تأکید و توجه شده است. بخش قابل توجهی از روایات و آیات قرآن در ضرورت تفکر و تأثیرپذیری درست از عقل و فکر اختصاص داده شده تا جایی که تفکر در خوبی‌ها و حقایق عالم مانند تفکر مداوم در مورد قدرت او، برترین عبادت شمرده شده است.^۱

اما تفاوت آنچه در فیلم گفته شده، با تعالیم دینی ما در این است که قانون جاذبه به نوعی ایده‌آلیستی و غیر حقیقی به قضیه نگاه می‌کند و چگونگی تأثیرگذاری

the Secret

تفکرات ما در زندگی مان را تا حدی در هاله‌ای از ابهام باقی می‌گذارد. در حالی که روایات ما بسیار منطقی‌تر و باورپذیرتر به این نکته می‌پردازد، مثلاً امام صادق (علیه السلام) می‌فرماید:

«تفکر (در نیکی‌ها) انسان را به سوی نیکی و عمل به آن می‌کشاند»^۱

یا در روایت آمده است که «زیاد فکر کردن در معاصی و بدی‌ها انسان را به سوی گناه و بدی می‌کشاند»^۲. نکته منطقی و عقلانی در این فرمایش این است که فکر کردن و تصور در مورد هر کاری، مقدمه انجام آن به حساب می‌آید و تکرار این تفکر و تصور ممکن است احساس و باور به سودمندی و فایده‌دار بودن آن را به همراه داشته باشد و در انسان شوق عمل به آن را به وجود آورد.

در همین راستا می‌توان به یکی از ریشه‌ها و علل برخی از دستورات و توصیه‌ها در اسلام دست یافت، مانند حرام بودن «اشاعه فحشا» یعنی بازگو و منتشر کردن زشتی‌ها و بدی‌های جامعه حرام شده است. حرمت غیبت یعنی پرداختن به اشتباهات و بدی‌های دیگران، حرمت سوءظن و تجسس در امور دیگران که هر یک خواسته یا ناخواسته اشتباهات و بدی‌ها و گناهان را در خاطر انسان تکرار و مجسم می‌کند و این‌گونه امور را با ذهن انسان مانوس می‌سازد.

البته این دستورها و امر و نهی‌ها نکات دقیق معرفتی و

اخلاقی متفاوتی نیز دارند اما بعید نیست یکی از همین نکات، پرهیز از تکرار افکار بد در ذهن انسان مؤمن باشد تا ناخواسته به سوی آنها کشیده نشود.

در ادبیات ما نیز به موضوع تفکر توجه خاص شده است. مانند آنچه مولانا گفته است:

ای برادر تو همه اندیشه‌ای

ما بقی خود استخوان و ریشه‌ای

در این شعر تمام هویت و حقیقت انسان در اندیشه او خلاصه شده و تفاوت انسان‌ها نیز بر اساس همین تفاوت اندیشه‌ها تعیین شده است.

اما این که تمام امور و روابط عالم یا حوادث مرتبط با زندگی انسان، بتواند با اندیشه و تفکر انسان رقم بخورد، یعنی نیک و بد و لذت و درد و خوشی و ناخوشی انسان‌ها، با نوع تفکرشان مرتبط باشد و ماهیت همه چیز بر طبق فکر و اندیشه انسان‌ها شکل بگیرد، جای تأمل بسیار دارد و چیزی نیست که بتوان به آسانی آن را اثبات کرد.

* طلب:

نکته مهمی که در این فیلم و در راه دست‌یابی به اهداف و آرزوها بیان شده، رسیدن به مقام طلب و ایجاد این حس در وجود خود است.

حقیقتی که در آموزه‌های اخلاقی عرفانی ما بسیار به آن توجه شده تا جایی که بزرگان اخلاق و سلوک معنوی، گام اول را برای انسان سالک، رسیدن به «مقام طلب» برمی‌شمردند؛ یعنی انسان از سکون و رکود و غفلت خارج شده، برای رسیدن به حقیقتی که جویای آن است، با تمام وجود به پا خاسته و تلاش نماید.

این نکته بسیار درست و قابل توجه است. شاید یکی از منطقی‌ترین و درست‌ترین نکات فیلم اشاره به همین واقعیت باشد؛ زیرا در نظام عالم سنت‌ها و قوانینی قرار داده شده که ما از آنها به عنوان «سنت الهی» یاد می‌کنیم که اساس و ساختار حوادث این عالم و روابط انسان با جهان طبیعت و ماواری طبیعت بر آن اساس تنظیم شده است. یکی از آن سنت‌ها این است که اگر انسان به معنای واقعی کلمه در مقام طلب و خواستن برآید، خداوند زمینه رسیدن او به مطلوب را ایجاد می‌کند.

مهم این است که در ابتدا یک تحول و تغییر درونی در انسان (یا جامعه) به وجود بیاید و او با تمام وجود خواهان رسیدن به شرایطی بهتر گردد، آن‌گاه خداوند زمینه و بستر دستیابی او به مطلوب را فراهم خواهد ساخت. خداوند در قرآن می‌فرماید:

«خداوند سرنوشت هیچ قومی را تغییر نمی‌دهد مگر آن که آنان در خود تغییر ایجاد کنند»^۳

سنت الهی و قانون خداوند بر آن قرار گرفته است که آنچه بندگان واقعاً بخواهند و بطلبند، خداوند به آنها عطا می‌نماید، حال چه آن خواسته امری دنیایی باشد

و چه اخروی:

«ما همه را (چه آنان که دنیا را بخواهند، چه آنان که آخرت را بخواهند) از عطای پروردگارت مدد می‌دهیم و عطا و بخشش پروردگارت مانعی ندارد»^۴

در نتیجه انسانی که به مقام طلب و خواستن واقعی رسیده، برای رسیدن به هر آنچه بخواهد - البته اگر مخالف حکمت‌های خداوند نباشد - به او یاری می‌شود، چه این یاری را ناشی از فکر و اندیشه خود بداند یا همراهی کائنات با او و یا به‌قول روان‌شناس معروف فیلم، عامل دیگری مانند غول چراغ جادو! به شخص کمک کند.

* شکرگزاری

نکته بسیار مهم دیگری که در فیلم بر آن تأکید شده، احساس همیشگی شکر از نعمت‌ها برای رسیدن به آرزوها و نعمت‌های جدید است.

این حقیقت چیزی نیست جز قاعده استوار قرآنی: «لئن شکرتم لأزیدنکم»^۵ اگر شکرگزار باشید، بر شما می‌افزایم».

روایات و آیات در باب شکر و آثار آن، به قدری زیاد است که برخی از روان‌شناسان مسلمان در برخی کشورهای اسلامی، با توجه به آن روایات به روشی کاربردی به نام «مکانیزم شکر» رسیده‌اند و بنا بر نتایج بدست آمده اثربخشی آن در بین بیماران روحی و روانی کمتر از بهترین قرص‌های ضد افسردگی نبوده است.

به هر حال یکی از نکات مهم و مطلوب فیلم راز، که باز در مجموعه سنت‌های الهی تعریف می‌شود، شاکر بودن از نعمت‌های موجود برای رسیدن به نعمت‌های بیش‌تر است. در تحقق برخی سنت‌های الهی مهم نیست بدانید این نتیجه از طرف چه کسی و چگونه به شما رسیده، بلکه سنت‌های الهی برای همه حتی آنها که خدا را به درستی نمی‌شناسند جاری است.

نکات متعدد دیگری نیز در این فیلم وجود دارد که مطابق، بلکه عین برخی از روایات و آموزه‌های دینی و یا تفکرات اندیشمندان اسلامی است، مانند: «به خود احترام بگذارید»، «رفتارتان با خودتان همان‌طوری باشد که می‌خواهیم دیگران با ما برخورد کنند»، «حقیقت انسان همان چیزی است که می‌اندیشد»، «ما

تصویری از خدا هستیم»، «ما فوق‌العاده‌ایم» و... اما در شماره آینده به محور اصلی و مهم مستند راز یعنی «قانون جاذبه» که ریشه و اساس این تفکر است خواهیم پرداخت.

منابع:

۱. وسائل الشیعه، ج ۱۵، ص ۱۹۵.
۲. همان، ص ۱۹۶.
۳. غر الحکم، ص ۳۲۱، ح ۵.
۴. رد (۱۴) آیه ۱۱.
۵. اسراء (۱۷) آیه ۲۰.
۶. ابراهیم (۱۴) آیه ۷.